

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол 13.11.2019 № 9

Голова вченої ради
академік НАМН України професор

Ю. В. Вороненко

**РОБОЧА ПРОГРАМА ТА ПЛАН
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ФІЛОСОФІЯ, СУЧАСНА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА БІОЕТИКА"**

підготовки доктора філософії в аспірантурі та поза аспірантурою

Галузі знань:	09 – Біологія 22 – Охорона здоров'я
Спеціальності:	091 – Біологія 221 – Стоматологія 222 – Медицина 224 – Технології медичної діагностики та лікування 226 – Фармація, промислова фармація 228 – Педіатрія
Рівень вищої освіти:	третій (освітньо-науковий)
Форма навчання:	очна (денна, вечірня), заочна
Тривалість навчання:	5 кредитів (150 годин)

Кафедра філософії

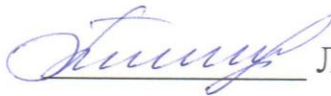
Київ – 2019

ПОГОДЖЕНО

Рішення вченої ради
факультету підвищення
кваліфікації викладачів

Протокол 06.11.2019 № 9

Голова вченої ради
факультету підвищення
кваліфікації викладачів

 Л. Ю. Бабінцева

ПОГОДЖЕНО

Рішення постійно діючої комісії вченої
ради НМАПО імені П. Л. Шупика
з наукової роботи та інноваційної
діяльності

Протокол 12.11.2019 № 9

Голова постійно діючої комісії вченої
ради НМАПО імені П. Л. Шупика
з наукової роботи та інноваційної
діяльності

 Н. О. Савичук

СКЛАД ПРОЕКТНОЇ ГРУПИ

№ з/п	П.І.П/б.	вчене звання	наук. ступень	посада
Голова проектної групи				
1.	Пустовіт Світлана Віталіївна	професор	доктор філософських наук	завідувач кафедри філософії НМАПО імені П. Л. Шупика.
Члени проектної групи				
1	Бойченко Наталія Михайлівна	доцент	доктор філософських наук	професор кафедри філософії НМАПО імені П. Л. Шупика.
2	Киричок Олександр Борисович	доцент	доктор філософських наук	доцент кафедри філософії НМАПО імені П. Л. Шупика.
3	Остапенко Борис Іванович		кандидат філософських наук	доцент кафедри філософії НМАПО імені П. Л. Шупика.
4	Березіна Вікторія В'ячеславівна		кандидат філософських наук	ст. викл. кафедри філософії НМАПО імені П. Л. Шупика.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Давтян Л.Л. доктор фарм. наук, професор, завідувач кафедри фармацевтичної технології і біофармації НМАПО імені П.Л. Шупика.

2. Лактіонова А.В. доктор філософських наук, доцент, кафедра теоретичної та практичної філософії філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри філософії (Протокол від 28.10.2019 № 10)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча програма та план підготовки докторів філософії за спеціальностями (091 Біологія; 221 Стоматологія; 222 Медицина; 224 Технології медичної діагностики та лікування; 226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія) розроблено на підставі освітньо-наукових програм (галузь знань: 09 Біологія; 22 Охорона здоров'я) за третім освітньо-науковим рівнем і є нормативним документом, в якому визначено зміст навчання та встановлено вимоги щодо обсягу та рівня професійної підготовки здобувача вищої освіти.

Мета - здобуття особою філософських знань, умінь, навиків та інших компетентностей, достатніх для філософського аналізу складних проблем теоретичної та практичної медицини, продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння філософськими та біоетичними засадами, принципами, методологією наукової діяльності, а також проведення власного наукового дослідження та захисту дисертації в обраній предметній області, результати якої мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Осмислення антропологічних проблем сучасності, сутності антропології як філософського напрямку, філософських засад наукової діяльності, клінічних досліджень та гуманістичних засад теорії та практики.

Робоча програма та план з нормативної навчальної дисципліни підготовки докторів філософії (PhD) «Філософія, сучасна методологія наукових досліджень та біоетика» спрямовані на ознайомлення здобувачів із основами філософської антропології, етики та особливостями й напрямками сучасної методології наукових досліджень. Включає в себе питання з історії філософії, філософії та методології науки, етики науки, соціальної філософії. Окремий фрагмент дисципліни присвячений висвітленню питань біоетики.

Означена дисципліна є введенням в загальну проблематику філософської антропології та філософії науки. При чому остання розглядається в її історичному розвитку та у широкому соціокультурному контексті. Особлива увага присвячується проблемам кризи сучасної техногенної цивілізації та зміні наукової картини світу, типів наукової раціональності, систем цінностей, на які орієнтуються вчені.

Останнім часом проблема особистої відповідальності дослідника набула важливого значення тому, що суспільні інститути часом не встигають за стрімкими темпами розвитку науки й технологій. В цьому контексті дуже важливими є знання специфіки етики науки, що базується на основоположних цінностях, нормах та принципах і визначає моральну поведінку вченого, його відповідальність перед суспільством.

Робоча програма та план дисципліни складені, враховуючи специфіку підготовки, зокрема для медичних спеціальностей (відповідно до Державного стандарту вищої медичної та фармацевтичної освіти; Закону України від 17.01.2002 № 2984-III «Про вищу освіту»; Наказу МОЗ України від 03.12.2010 № 1074 «Про заходи МОЗ України щодо удосконалення підготовки лікарів»; Наказу МОЗ України «Про державне замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних кадрів, підвищення кваліфікації лікарів та провізорів (післядипломна освіта) у 2015 році», Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ від 03.04.2019 № 283).

Робоча програма з нормативної навчальної дисципліни підготовки докторів філософії (PhD) «Філософія, сучасна методологія наукових досліджень та біоетика»:

- спирається на знання, отримані слухачами при вивченні філософських, медичних, та суспільних дисциплін у ЗВО;
- закладає основи знань з філософської антропології, філософії та аксіології науки, теорії та методології наукової діяльності, біоетики;

- формує філософські засади процесу логіко-методологічного аналізу при проведенні наукового дослідження та відповідний світогляд, що базується на досягненнях сучасної медичної наукової та філософської думки;
- формує філософсько-методологічну культуру аспіранта як лікаря та науковця, необхідну для виконання своїх професійних обов'язків, планування та виконання наукових досліджень;
- формує вміння визначати основні напрями наукових досліджень в медичній галузі, виконувати їх на високому методологічному рівні, творчо підходити до всіх етапів цих досліджень, обирати валідні моделі клінічного дослідження;
- сприяє гуманізації медичної діяльності, втіленню сучасних етичних принципів наукової діяльності та принципів Етичного кодексу вченого України в медичну теорію та практику.

Робоча програма та план дисципліни відповідають вимогам Міністерства охорони здоров'я та Міністерства освіти і науки України.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
нормативної навчальної дисципліни
«ФІЛОСОФІЯ, СУЧАСНА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА
БІОЕТИКА» підготовки докторів філософії (PhD) за спеціальностями: 091 Біологія;
 221 Стоматологія, 222 Медицина, 224 Технології медичної діагностики та лікування,
 226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія
(очна денна форма навчання)

Тривалість: 5 кредитів (150 год.)

Мета навчання: підвищення якості підготовки здобувачів ВО у галузі філософської антропології, етики та методології науки та наукових досліджень, біоетики з метою підвищення теоретико-методологічного рівня науковців та, відповідно, якості науково-дослідних робіт, планування та здійснення здобувачем практичної діяльності відповідно до досягнень сучасної філософської та біоетичної думки, сучасних уявлень щодо гуманізації галузей знань.

№ з/п	Навчальна дисципліна, розділ, рубрика	Кількість кредитів	Кількість годин					самостійна робота
			Загальний обсяг	аудиторних				
				всього	у тому числі			
					лек-ції	семі-нар-ські	прак-тичні	
	Філософія, сучасна методологія наукових досліджень та біоетика	5	150	126	42	84	-	24
1	Сучасна філософська думка. Філософська антропологія.			34	12	22	-	6
2	Філософія та методологія науки. Людиновимірність сучасної науки.			42	14	28	-	8
3	Філософські проблеми медицини та біоетика.			50	16	34	-	10

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
нормативної навчальної дисципліни
«ФІЛОСОФІЯ, СУЧАСНА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА
БІОЕТИКА» підготовки докторів філософії (PhD) за спеціальностями: 091 Біологія;
 221 Стоматологія, 222 Медицина, 224 Технології медичної діагностики та лікування,
 226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія
 (очна вечірня форма навчання)

Тривалість: 5 кредитів (150 год.)

Мета навчання: підвищення якості підготовки здобувачів ВО у галузі філософської антропології, етики та методології науки та наукових досліджень, біоетики з метою підвищення теоретико-методологічного рівня науковців та, відповідно, якості науково-дослідних робіт, планування та здійснення здобувачем практичної діяльності відповідно до досягнень сучасної філософської та біоетичної думки, сучасних уявлень щодо гуманізації галузей знань.

№ з/п	Навчальна дисципліна, розділ, рубрика	Кількість кредитів	Кількість годин					самостійна робота
			Загальний обсяг	аудиторних				
				всього	у тому числі			
					лек-ції	семі-нар-ські	прак-тичні	
	Філософія, сучасна методологія наукових досліджень та біоетика	5	150	100	30	70	-	50
1	Сучасна філософська думка. Філософська антропологія.			30	6	24	-	14
2	Філософія та методологія науки. Людиновимірність сучасної науки.			32	10	22	-	16
3	Філософські проблеми медицини та біоетика.			38	14	24	-	20

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

**нормативної навчальної дисципліни «ФІЛОСОФІЯ, СУЧАСНА МЕТОДОЛОГІЯ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА БІОЕТИКА»**
**підготовки докторів філософії (PhD) за спеціальностями: 091 Біологія;
 221 Стоматологія, 222 Медицина, 224 Технології медичної діагностики та лікування,
 226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія**
(заочна форма навчання)

Тривалість: 5 кредитів (150 год.)

Мета навчання: підвищення якості підготовки здобувачів ВО у галузі філософської антропології, етики та методології науки та наукових досліджень, біоетики з метою підвищення теоретико-методологічного рівня науковців та, відповідно, якості науково-дослідних робіт, планування та здійснення здобувачем практичної діяльності відповідно до досягнень сучасної філософської та біоетичної думки, сучасних уявлень щодо гуманізації галузей знань.

№ з/п	Навчальна дисципліна, розділ, рубрика	Кількість кредитів	Кількість годин					самостійна робота
			Загальний обсяг	аудиторних				
				всього	у тому числі			
					лек-ції	семі-нар-ські	прак-тичні	
	Філософія, сучасна методологія наукових досліджень та біоетика	5	150	50	18	32	-	100
1	Сучасна філософська думка. Філософська антропологія.			14	4	10	-	28
2	Філософія та методологія науки. Людиновимірність сучасної науки.			16	6	10	-	34
3	Філософські проблеми медицини та біоетика.			20	8	12	-	38

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни «ФІЛОСОФІЯ, СУЧАСНА МЕТОДОЛОГІЯ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА БІОЕТИКА»
підготовки докторів філософії (PhD) за спеціальностями: 091 Біологія;
221 Стоматологія, 222 Медицина, 224 Технології медичної діагностики та лікування,
226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія

Код розділу, теми	Назва розділу, теми
1.	Сучасна філософська думка. Філософська антропологія. Проблеми буття та пізнання у антропологічному вимірі.
1.1.	Сучасна філософська думка: основні течії та постаті. Філософія як духовно-практичний феномен. Цінність філософії для лікаря.
1.1.1.	Філософія та проблема людини. Визначення та сутність «філософської антропології». Філософська антропологія у системі знань. Етапи розвитку та проблематика.
1.1.2.	Філософська антропологія як самостійна галузь знань: передумови виникнення, сутність, проблематика. Соціокультурні та філософські передумови «антропологічного повороту» у європейській філософії XX ст.
1.1.3.	Криза класичної раціоналістичної філософії. «Етика та філософія після Аушвица» К. Ясперса та Т. Адорно.
1.1.4.	Антропологічні виміри філософії XX ст.: філософія життя, екзистенціалізм, феноменологія. Сутнісний та екзистенційний підходи до визначення людини.
1.2.	Основне питання філософії сьогодні та проблема людини. Людина та її життя в світлі філософії, науки і медицини.
1.2.1	Глобальні цивілізаційні виклики. Проблема виживання людства. Біомедичні технології, екологічна проблема, тоталітаризм, тероризм та військові конфлікти. Проблема духовності та абсолютне зло. Сучасна інтерпретація християнського декалогу.
1.2.2.	Новий режим філософського знання. Біополярність людини: чоловіче та жіноче. Спонтанність свободи та виміри відповідальності. Доля, карма, провидіння.
1.2.3.	Наукове пізнання як протистояння конечності людського буття. Знання, що веде до спасіння та небезпечне знання. Медицина як духовна практика та технічна діяльність. Медичні забобони, міфічна медична свідомість. Морально-етичні виміри сучасної української медицини.
1.2.4.	Цілісний підхід до особистості пацієнта. Проблема взаємодії суб'єктивних та об'єктивних факторів в лікуванні. Гуманізація та гуманітаризація діяльності лікаря. Психофізична проблема в сучасній філософії та медицині.
1. 3.	Антропологічні сценарії філософії Античності та Середньовіччя.
1.3.1.	Антична філософія і «антропологічний поворот». Загальна характеристика античної філософії. Основні категорії та поняття.
1.3.2.	Філософія софістів: «Людина є мірою усіх речей».
1.3.3.	Основні ідеї філософії Сократа: «Пізнай самого себе».
1.3.4.	Вчення Платона та Арістотеля про людину. Етичні концепції Платона та Арістотеля. Формування поняття «чеснота».
1.3.5.	Антропологічна проблематика у філософії доби еллінізму. Основні постаті та концепції. Відкриття індивіда.
1.3.6.	Зміна поглядів на людину у філософії Середньовіччя. Етичні концепції визначних представників напрямку. Фундаментальні філософські ідеї Біблії.

1.3.7.	Перші християнські філософські вчення: Філон Александрійський та гностики: нове вчення про людину.
1.3.8.	Аврелій Августин і Тома Аквінський: відкриття вольового начала людини. Проблема морального вибору.
1.4.	Гуманізм як характерна особливість філософії доби Відродження: вчення про людину у філософії раннього (італійського) та пізнього (північного) Відродження.
1.4.1.	Антропоцентризм як характерна особливість філософії доби Відродження. Політична філософія Відродження: особливості та представники.
1.4.2.	Вчення про людину у філософії раннього (італійського) та пізнього (північного) Відродження.
1.4.3.	Початок антропологічного дискурсу у Новий час. Особливості філософії Нового часу: емпіризм та раціоналізм. Людина Картезія.
1.4.4.	Новітні наукові відкриття, їх відображення у філософських системах того часу.
1.4.5.	Головні ідеї філософії доби Просвітництва. Представники напрямку та їх концепції.
1.4.6.	Німецька класична філософія та ідея активності розуму. І. Кант та його філософська концепція. Категоричний імператив та практична філософія.
1.4.7.	Філософська система Г.В.Ф. Гегеля: особливості, основні поняття та принципи.
1.5.	Філософія XIX–XX століть і сучасна західна філософія. Філософська антропологія XX–XXI ст.
1.5.1.	Основні школи та напрямки філософії XX ст. (прагматизм, екзистенціалізм, феноменологія, позитивізм, герменевтика) та їх внесок в філософську антропологію.
1.5.2.	Основні поняття екзистенціалізму. Властивості (екзистенціали) людини.
1.5.3.	Сутність феноменологічного підходу. Духовність та тілесність людини.
1.5.4.	Постмодернізм. Головні проблеми постмодерністського аналізу культури (М. Фуко, Ж. Дерріда, Ж.Дельоз).
1.5.5.	Аналітична філософія. «Смерть суб'єкта» і «людина як текст».
1.6.	Антропологічна проблематика в українській філософії.
1.6.1.	Антропологічні ідеї в культурі Київської Русі. Філософія в Києво-Могилянській академії. Григорій Сковорода.
1.6.2.	Українська філософія XIX – поч. XX ст. загальна характеристика. Філософія серця П. Юркевича.
1.6.3.	Людина як об'єкт філософських досліджень України часів СРСР (В. Шинкарук, В. Табачковський та ін.). Сучасна українська філософська антропологія (С. Кримський, Є. Андрос, Н. Хамітов та ін.).
1.7.	Соціальна та політична філософія: основні характеристики.
1.7.1.	Соціальна свідомість. Проблема революцій у суспільстві. Ідеології, соціальні міфи та утопії в житті українського суспільства.
1.7.2.	Людина як соціальна істота. Головні ознаки суспільства (соціальна діяльність, комунікація, передача досвіду).
1.7.3.	Роль особистості як суб'єкта історії. Поняття народу, нації, національної ідеї.
1.7.4.	Соціальний вимір людського буття. Постмодерністська соціологія та критика історизму.
1.8.	Віртуалізація життя сучасної людини як головна особливість культури інформаційного суспільства: філософські, соціальні та гуманітарні аспекти.
1.8.1.	ЗМІ як суб'єкт масових інформаційних процесів. Глобалізація комунікативних процесів. Постіндустріальне/інформаційне суспільство та людські цінності.
1.8.2.	Соціальні, економічні, політичні, правові та культурні аспекти глобалізації. Гуманітарна складова, етичні та філософські аспекти глобалізації.

1.8.3.	Глобальні проблеми сучасності та загальні глобалізаційні проекти. Концептуалізація поняття «глобалізація» в антропологічному дискурсі. Космополітична свідомість.
1.8.4.	Наука і релігія у філософському контексті. Роль науки та релігії в духовному розвитку людини.
1.8.5.	Наука і релігія у філософському контексті. Історичні аспекти співвідношення науки і релігії.
1.8.6.	Наука і альтернативні форми знання. Паранаука і релігія. Альтернативна та нетрадиційна медицина.
1.8.7.	Антропологія і релігія. Теологічні та антропологічні аспекти розуміння природи людини.
1.8.8.	Філософські аспекти проблеми статі. Фемінізм. Гендерні дослідження.
2.	Філософія та методологія науки. Людиновимірність сучасної науки.
2.1.	Філософія та методологія науки та її головні проблеми. Сутність науки та наукової діяльності. Етапи становлення наукової раціональності.
2.2.	Філософські засади сучасної наукової картини світу. Постнекласичний етап розвитку наукової раціональності.
2.3.	Філософсько-методологічні проблеми наукового пізнання. Метафізика та наука. Людиновимірність науки.
2.3.1.	Наука як феномен, світогляд, діяльність, духовна практика, соціальний інститут. Науковий стиль мислення.
2.3.2.	Наука, техніка, технології: проблема відчуження. Соціологічні концепції науки ХХ ст. (Т. Кун, К. Поппер, П. Фесрабенд, І. Лакатос, Е. Агацці та ін.).
2.3.3.	Структура наукових революцій Т. Куна. Критика вчення Т. Куна.
2.3.4.	Епістемологічний анархізм П. Фесрабенда. Основні поняття та принципи, концепції.
2.4.	Виміри позитивізму. Метафізичні модуси наукового пізнання.
2.4.1.	Критичний раціоналізм К. Поппера. Методологія науково-дослідних програм П. І. Лакатоса.
2.5.	Аксіологія та етос науки. Проблема гуманізації науки та соціальна відповідальність вчених.
2.5.1.	Аксіологія та наука. Етос класичної науки за Р. Мертоном. Етос сучасної науки за Дж. Зейменом.
2.5.2.	Цінності вченого, етичні принципи та правила наукової діяльності.
2.5.3.	Проблеми гуманізації науки та соціальної відповідальності вченого в Україні. Ціннісні орієнтації вченого-лікаря.
2.6.	Методологія та організація наукового дослідження. Логіка наукового дослідження. Технології наукової творчості.
2.6.1.	Вибір та обґрунтування теми наукового дослідження. Формулювання гіпотези дослідження. Обґрунтування методів дослідження.
2.6.2.	Методологія та логіка наукових досліджень. Проведення науково-дослідної роботи та обробка результатів. Науковий факт та його роль у дослідженні.
2.6.3.	Особистість вченого та технології наукової творчості. Етичні принципи вченого. Втілення принципів біоетики в науково-дослідну діяльність. Етичний кодекс вченого України та його особливості.
3.	Філософські проблеми медицини та біоетика.
3.1.	Філософія, психологія та медицина. Людська суб'єктивність і образ "Я". Сучасні психологічні теорії (З. Фройд, К. Юнг, В. Франкл, Е. Фром та ін.) та їх значення для медицини.
3.1.2.	Аналітична психологія К.Г. Юнга. Вчення про колективне підсвідоме та

	архетипи колективного підсвідомого (філософський аспект).
3.1.3.	Біхевіоріальна та когнітивна моделі особистості; гуманістична й екзистенціальна моделі особистості. Трансперсональний підхід.
3.1.4.	Психосоматичний підхід у медицині: особливості й основні характеристики.
3.2.	Авангардні технології в охороні здоров'я: соціально-економічний та філософський виміри.
3.3.	Медична діяльність: її специфіка та соціально-психологічні проблеми. Професійні та особистісні деформації у медичних працівників. Професійне вигорання медичних працівників.
3.4.	Біоетика як професійна медична етика: філософські передумови та засади.
3.4.1.	Криза етики Гіппократа. Цінності та принципи біоетики.
3.4.2.	Американська модель біоетики Т. Бочампа та Дж. Чілдреса.
3.4.3.	Європейська модель біоетики Дж. Рендторфа та П. Кемпа.
3.4.4.	Філософія життя, феноменологія та екзистенціалізм та їх вплив на виникнення біоетики. Вчення М. Шелера про порядок серця.
3.5.	Глобальна біоетика та ноетика як сучасні етапи розвитку біоетики. Новітні технології та загроза маніпуляції свідомістю.
3.5.1.	Глобальна біоетика В.Р. Поттера. Екологічна біоетика. «Спільносвіт» К.М. Маєра-Абіха та його роль в формуванні духовності людини. Критика концепції «суспільства споживання».
3.6.2.	Поняття ноетики, її філософські засади та мета. Ноосфера В.І. Вернадського та ноетика. Моральні обмеження війни. Проблеми біобезпеки.
3.6.3.	Новітні технології та загроза маніпуляції свідомістю. Засоби подолання маніпуляції з боку інших. Маніпуляції у відносинах лікар-пацієнт.
3.7.	Філософський, психологічний та соціальний вимір життя та смерті, здоров'я та хвороби.
3.7.1.	Проблеми народження, життя, здоров'я, хвороби та вмирання людини у контексті біоетики. Право людини на життя та на смерть.
3.7.2.	Концепції здоров'я людини. Здоров'я як благополуччя та свобода, як здатність досягати мети, як гармонія зі світом, як життєвий шлях.
3.7.3.	Проблеми народження, життя, здоров'я в контексті біоетики. Репродуктивні технології та моральні дилеми у практичній медицині.
3.7.4.	Етичні та соціокультурні аспекти роботи лікаря з вразливими категоріями пацієнтів.
3.7.5.	Соціально-культурний аналіз зовнішніх та внутрішніх причин насильства в сім'ї. Форми насильства в сім'ї і соціальні реакції на різні прояви насильства.
3.7.6.	Філософський аналіз методів протидії насильству в сім'ї та особливості формування морально-етичних бар'єрів скоєнню насильства в сім'ї.
3.8.	Етичні та правові засади регулювання біомедичних досліджень за участю людини та експериментів на тваринах.
3.8.1.	Історія виникнення етики біомедичних досліджень. Етико-правові норми та вимоги при проведенні клінічних досліджень.
3.8.2.	Доклінічні дослідження: етико-правові засади експериментів на тваринах. Принципи належної клінічної практики.
3.8.3.	Інформована згода на участь у клінічних дослідженнях як реалізація принципу поваги до автономії та гідності пацієнта.
3.8.4.	Етична експертиза біомедичних досліджень. Комітети з етики: їх роль, функції.

ПЕРЕЛІК
компетентностей відповідно до нормативної навчальної дисципліни
«Філософія, сучасна методологія наукових досліджень та біоетика»
за спеціальностями: 091 Біологія; 221 Стоматологія,
222 Медицина, 224 Технології медичної діагностики та лікування,
226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія

№ з/п	Назва
Загальнонаукові (філософські) компетентності:	
1.	здатність використовувати закони та категорії діалектики, основні закони історії та філософії наукових досліджень
2.	здатність професійно вживати загальні методи пізнання: аналізу та синтезу; індукції та дедукції; закони формальної та діалектичної логіки
3.	здатність використовувати правила академічної доброчесності під час планування, проведення та аналізу результатів наукового дослідження, що унеможливають та запобігають проявам академічного плагіату. здатність до формування системного наукового світогляду, загальної та особистої культури;
4	здатність оперувати законами формальної та діалектичної логіки, в професійній діяльності вживати загальні наукові методи пізнання: аналізу та синтезу, індукції та дедукції тощо;
5	здатність застосовувати отримані філософські знання для розв'язання складних питань теоретичної та практичної медицини;
6	здатність орієнтуватися в сучасних філософських течіях та оперувати сучасним філософським тезаурусом;
7	здатність дотримуватись правил академічної доброчесності під час планування, проведення та аналізу результатів наукового дослідження та в подальшому в професійній діяльності;
Загальнопрофесійні компетентності:	
1	здатність провести аналіз результатів наукових досліджень та оформити їх у вигляді наукової публікації/виступу українською мовою.
2	здатність до формулювання нових ідей, концепції, гіпотез в результаті вивчення наукових джерел, читання наукової літератури, власного наукового дослідження, обговорення теми та результатів дослідження на наукових форумах;
3	здатність інтерпретувати результати досліджень у контексті сучасних досягнень гуманітарних та природничих наук, брати участь у дискусіях із досвідченими науковцями щодо теоретичного та практичного значення та потенційних наслідків отриманих результатів для суспільства;
Дослідницькі компетентності:	
1	здатність до абстрактного мислення, синтезу, аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових знань при вирішенні дослідницьких і практичних завдань;
2	здатність до здійснення усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою.
3	здатність застосовувати окремих сучасних інформаційні технологій у науковій діяльності;
4	здатність розробляти проект наукового дослідження відповідно до сучасних вимог наукової методології, етики та біоетики, правил академічної доброчесності;
5	здатність до володіння сучасними методами наукового дослідження, в тому числі пошуку інформації в літературі, розрізнення первинних і вторинних джерел,

	використання традиційних та новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.
6	здатність інтерпретувати результати експериментів та брати участь у дискусіях із досвідченими науковцями стосовно наукового значення та потенційних наслідків отриманих результатів.
7	здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
	Аналітичні компетентності:
1	здатність проводити науковий аналіз результатів досліджень;
2	здатність до формулювання ідей концепції в результаті читання, дослідження, обговорення і мозкового штурму у високо спеціалізованій, присвяченій певній темі роботі академічного або професійного спрямування;
3	здатність до включення нових висновків в існуючі знання.
	Мовні компетентності:
1	здатність представляти та обговорювати наукові результати та вести наукову дискусію державною мовою в усній та письмовій формі, володіння науковою термінологією.
	Комунікативні компетентності:
1	здатність ефективно спілкуватися із спеціальною та загальною аудиторіями державною мовою;
2	здатність ефективно використовувати окремі навички риторики;
3	здатність представляти складну інформацію у зручний та зрозумілий спосіб усно і письмово, використовуючи відповідну технічну лексику та методи.
	Особистісні компетентності:
1.	здатність планувати і вирішувати завдання власного професійного та особистісного розвитку;
2.	здатність працювати автономно;
3.	здатність бути критичним і самокритичним;
4.	здатність навчатися, мати сучасний рівень навчання;
5.	здатність генерувати нові ідеї (креативність).
	Етичні компетентності:
1	здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.
	Управлінські компетентності:
1	здатність працювати в умовах обмеженого часу та ресурсів.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ,
який закінчив навчання з нормативної навчальної дисципліни
«Філософія, сучасна методологія наукових досліджень та біоетика»
за спеціальностями: 091 Біологія; 221 Стоматологія, 222 Медицина, 224 Технології
медичної діагностика та лікування, 226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія**

Кваліфікаційні вимоги:

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми очікується, що в результаті успішного навчання за програмою, поряд із іншими професійними навиками, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії повинен:

№ з/п	Назва	Знання	Уміння
1.	Здатність використовувати закони та категорії діалектики, основні закони історії та філософії наукових досліджень	+	+
2.	Здатність до абстрактного мислення, професійно вживати загальні методи пізнання: аналізу та синтезу; індукції та дедукції; закони формальної та діалектичної логіки.	+	+
3.	Здатність до підвищення професійної кваліфікації.	+	+
4.	Здатність до формування системного наукового світогляду та загального культурного кругозору.	+	+
5.	Здатність оперувати філософськими категоріями та доктринами.	+	+
6.	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації, з різних джерел.	+	+
7.	Здатність проводити науковий аналіз результатів досліджень.	+	+
8.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	+	+
9.	Здатність планувати та управляти часом.	+	+
10.	Здатність до відповідальності за адекватну оцінку й трактування отриманих у результаті пошуку даних.	+	+
11.	Здатність до самостійного та незалежного мислення, формулювання ідей та продукування гіпотез.	+	+
12.	Здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю.	+	+
13.	Здатність до формулювання власного судження та участь у дискусіях щодо основного змісту, методів, новітніх досягнень за напрямом наукового дослідження.	+	+
14.	Здатність формулювати дослідницьке питання, розробляти проект наукового дослідження; володіння методологією наукового дослідження для коректного формулювання гіпотез та дослідницьких питань.	+	+
15.	Дотримуватися етики та академічної доброчесності; Запобігання плагіату, фальсифікаціям та корупційним діям.	+	+
16.	Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.	+	+
17.	Готовність оволодіти практичними навичками розвитку інтелекту особистості та використовувати їх в науково-дослідницькій та педагогічній діяльності	+	+
18.	Готовність до викладацької діяльності в межах своєї фахової галузі	+	+
19.	Виявляти ініціативу і самостійність в різноманітних видах	+	+

	діяльності, брати відповідальність за результати своєї професійної діяльності, дотримуватись професійної етики та корпоративної культури		
Аналітичні компетентності:			
20.	Здатність проводити науковий аналіз результатів досліджень.	+	+
21.	Здатність до формулювання ідей концепції в результаті читання, дослідження, обговорення і мозкового штурму у високо спеціалізованих, присвяченій певній темі роботі академічного або професійного спрямування.	+	+
22.	Здатність до включення нових висновків в існуючі знання.	+	+
Мовні компетентності:			
23.	Здатність представляти та обговорювати наукові результати та вести наукову дискусію державною мовою в усній та письмовій формі, володіння науковою термінологією.	+	+
24.	Здатність ефективно використовувати окремі навички риторики.	+	+
25.	Здатність представляти складну інформацію у зручний та зрозумілий спосіб усно і письмово, використовуючи відповідну технічну лексику та методи.	+	+

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДИСЦИПЛІНИ

Навчально-методичними матеріалами до нормативної дисципліни є підручники та монографії з методології та логіки науки, практичної діяльності, матеріали конференцій і симпозіумів, періодичні видання. Розроблені наглядні матеріали до лекцій і практичних занять. Підготовлені матеріали для активізації процесу навчання.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Програма з дисципліни структурована. Протягом навчання (150 годин) передбачається:

- для денної очної форми - 21 лекції (42 години), 42 семінарських занять (84 години), на самостійне опрацювання - 24 годин;
- для вечірньої очної форми - 15 лекцій (30 годин), 35 семінарських занять (70 години), на самостійне опрацювання - 50 годин;
- для заочної форми - 9 лекцій (18 годин), 16 семінарських занять (32 годин); на самостійне опрацювання - 100 годин.

Наприкінці навчання здобувач має написати курсовий проект (реферативну роботу) та скласти іспит.

Лекції розкривають основні теоретико-методологічні питання дисципліни.

Семінарські заняття передбачають оволодіння здобувачами навиками філософського аналізу та розв'язання теоретико-методологічних питань та моральних дилем, зокрема у практичній діяльності лікаря.

Самостійна та поточна робота здобувачів оцінюється на лекційних і семінарських заняттях відповідно до конкретних цілей, під час індивідуальної роботи викладача зі здобувачем. Під час навчання використовуються такі види самостійної та поточної роботи: доповіді та участь в обговоренні окремих тем дисципліни; участь у спільному аналізі та обговоренні проблем та окремих випадків з медичної практики на семінарських заняттях; підготовка до участі та участь у конференціях; письмові контрольні роботи; написання реферату; підсумковий іспит.

ФОРМИ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА ВИМОГИ ДО ІСПИТУ

Поточний контроль за освоєнням здобувачем матеріалів навчальної дисципліни здійснюється на семінарських заняттях за допомогою спеціальних завдань і контрольних питань. Однією з форм відпрацювання пропущеного заняття являється написання реферату. Тема такого реферату може співпадати з темою курсового проекту. Наприкінці навчання здобувачі мають написати курсовий проект на обрану тему, із запропонованого переліку, а також скласти іспит.

Оцінка успішності здійснюється відповідно до результатів роботи здобувача протягом навчання, та з урахуванням підсумкового іспиту та проекту.

ТЕМИ КУРСОВИХ ПРОЕКТІВ

1. Антропологія як філософська наука.
2. Взаємозв'язок філософії та філософської антропології.
3. Філософія як духовно-практичний феномен.
4. Цінність філософії для лікаря.
5. Проблема буття в філософії.
6. Проблеми буття та пізнання у антропологічному вимірі.
7. Категорії сутності та явища та їх роль у медицині.
8. Проблема пізнання. Суб'єкт та об'єкт пізнання.
9. Колективне несвідоме та теорія соціального характеру.

10. Соціальне буття людини як антропологічна проблема. Роль особистості як суб'єкту історії.
11. Держава і громадянське суспільство: взаємодія і протидія.
12. Право як форма суспільної свідомості і соціальний інститут.
13. Антична філософія та проблема людини.
14. Вчення Платона та Аристотеля про людину.
15. Гуманізм як форма ренесансного світогляду.
16. Питання філософської антропології доби Відродження.
17. Антропологічні виміри Нового часу.
18. Картезіанська революція в філософії. Людина Картезія.
19. Класична німецька філософія та проблема людини.
20. Практична філософія І. Канта.
21. Модернізм і постмодернізм як філософські течії.
22. Вчення З. Фрейда та сучасні уявлення про людину.
23. Філософія К. Маркса: вплив марксизму на світову філософію та соціальну практику.
24. Основні ідеї феноменології та їх вплив на медичну практику.
25. Людське існування як головна тема філософії екзистенціалізму.
26. Філософія та духовність.
27. Українська філософська антропологія часів СРСР.
28. Сучасна українська філософська антропологія.
29. Історичний процес взаємовідношення філософії і медицини.
30. Медицина та світогляд.
31. Людина як філософська та медична проблема.
32. Місце та роль медицини в сучасному науковому знанні.
33. Специфіка пізнання в медицині.
34. Наука, техніка та технології як чинники суспільного розвитку.
35. Філософські засади сучасної наукової картини світу.
36. Постнекласичний етап розвитку наукової раціональності.
37. Філософсько-методологічні проблеми наукового пізнання.
38. Метафізика та наука.
39. Сучасні соціологічні концепції науки.
40. Етос сучасної науки.
41. Цінності вченого, етичні принципи та правила наукової діяльності.
42. Роль наукових гіпотез у розвитку біології та медицини.
43. Здоров'я та хвороба як філософська та медична проблема.
44. Цілісний підхід до особистості пацієнта. Проблема взаємодії суб'єктивних та об'єктивних факторів в лікуванні.
45. Психофізична проблема в сучасній філософії та медицині.
46. Гуманізація діяльності лікаря.
47. Медицина та науково-технічний прогрес.
48. Світоглядно-етичні аспекти використання нових біомедичних технологій.
49. Історія виникнення та розвитку сучасної медичної біоетики.
50. Теоретико-світоглядні передумови та засади виникнення біоетики.
51. Життя та здоров'я як біоетична проблема.
52. Проблеми життя, хвороби та смерті у контексті біоетики.
53. Предмет, основні напрямки та принципи біоетики.
54. Основні ідеї глобальної біоетики В.Р. Поттера.
55. Нооетика як сучасний етап розвитку біоетики.
56. Вчення А. Швайцера про благоговіння перед життям.
57. Принцип автономії та правило інформованої згоди у медицині.
58. Біоетична парадигма у сучасній медицині.
59. Проблеми цінностей, мотивації і світоглядних намірів в науково-технічній діяльності.
60. Криза етики Гіппократа. Патерналізм у медичній етиці.

61. Медична етика в Україні та сучасна біоетика.
62. Історичні етапи розвитку гуманізму і медицина.
63. Сучасні концепції здоров'я людини.
64. Репродуктивні технології та моральні дилеми у практичній медицині.
65. Біоетика та християнство.
66. Вчення Вернадського про ноосферу та ноетика.
67. Охорона здоров'я та екологія людини.
68. Смерть як філософське, соціокультурне та медичне явище.
69. Суспільне здоров'я. Теоретичні проблеми суспільної медицини.
70. Філософсько-методологічні проблеми сучасної медицини.
71. Специфіка клінічного мислення: філософські аспекти.
72. Проблема цілісності у сучасній медицині. Холістична медицина.
73. Філософські та наукові засади валеології.
74. Проблема методів у сучасній медицині.
75. Логіка діагностичного процесу. Принципи, методи та категорії.
76. Взаємовідношення традиційної та нетрадиційної медицини.
77. Аксиологічні питання сучасної медицини.

**ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ, СУЧАСНА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА
БІОЕТИКА»**

1. Етика як філософська наука: предмет, визначення, функції. Взаємозв'язок філософії та етики.
2. Філософія як духовно-практичний феномен. Цінність філософії для лікаря.
3. Проблема людини у XX ст. Основні принципи «етики після Аушвица» К. Ясперса.
4. Філософська антропологія як теорія та методологія. Сутнісний та екзистенційний підходи до визначення людини.
5. Антропологічний ренесанс в філософії XX ст. Екзистенційні модуси людського буття - турбота, тривога, відповідальність, страх, самотність, страждання, любов.
6. Соціокультурні та теоретико-методологічні передумови «антропологічного повороту» у європейській філософії XX ст.
7. Проблеми людського буття. Світ повсякденності як система життєвих практик людини.
8. Історичний процес взаємозв'язку філософії та медицини. Медицина та світогляд. Роль філософських світоглядних принципів у діяльності лікаря.
9. Філософська антропологія як самостійна галузь знань та особливий метод мислення.
10. Духовність людини, історичні типи та форми. Людина як цілісність. Образ людини в історії культури.
11. Властивості, рівні та сфери духовності. Духовність та тілесність людини (М. Мерло-Понті).
12. Проблема сенсу людського існування. Сенс життя і людські цінності. Ієрархія цінностей людського буття.
13. Структура моральної свідомості. Моральні теорії, принципи, норми.
14. Моральні цінності лікаря (життя, здоров'я, милосердя, співпереживання та ін.).
15. Антична філософія і «антропологічний поворот». Філософія софістів: «Людина є мірою усіх речей».
16. Вчення Платона та Арістотеля про людину. Формування поняття «чеснота».
17. Антропологічна проблематика у філософії доби еллінізму. Відкриття індивіда.
18. Сутність поглядів на людину у філософії Середньовіччя. Етичні концепції визначних представників напрямку.
19. Філон Александрійський та гностики: нове вчення про людину.
20. Аврелій Августин і Тома Аквінський: відкриття вольового начала людини. Проблема морального вибору.
21. Гуманізм як характерна особливість філософії доби Відродження: вчення про людину у філософії раннього (італійського) та пізнього (північного) Відродження.
22. Початок антропологічного дискурсу у Новий час. Особливості філософії Нового часу: емпіризм та раціоналізм. Людина Картезія.
23. Антропологічні ідеї в культурі Київської Русі.
24. Антропологічні ідеї в Києво-Могилянській академії. Григорій Сковорода – вчення про самопізнання та «сродну» працю.
25. Діапазон антропологічних образів Нового часу. Від людина як «мислячої машини» (Р. Декарт) до людини як «мислячої тростини» (Б. Паскаль).
26. Основні школи та напрямки філософії XX ст. (прагматизм, екзистенціалізм, феноменологія, позитивізм, герменевтика) та їх внесок в філософську антропологію.
27. Українські антропологічні пошуки XIX – поч. XX ст. Філософія серця П. Юркевича.
28. Людина як об'єкт філософських досліджень України часів СРСР (В. Шинкарук, В. Табачковський та ін.). Сучасна українська філософська антропологія (С. Кримський, Є. Андрос, Н. Хамітов та ін.).

29. Постмодерністський погляд на людину: «людина як текст», «смерть суб'єкта» (М.Фуко), критика бінаризму (Ж. Дельоз).

30. Феномен тілесності у медичному та соціокультурному контекстах: тіло як дзеркало, символ, знак, об'єкт дослідження.

31. Головні екзистенціали людини: діяльність, творчість, духовні потреби, свобода, вибір, відповідальність.

32. Людина як соціальна істота. Головні ознаки суспільства (соціальна діяльність, комунікація, передача досвіду).

33. Соціальна свідомість. Проблема революцій у суспільстві. Ідеології, соціальні міфи та утопії в житті українського суспільства.

34. Поняття традиційного, індустріального та постіндустріального суспільства. Ідея інформаційного суспільства. Проблема маніпуляції свідомістю.

35. Соціальне буття людини як антропологічна проблема. Людина та суспільство: проблема єдності та відчуження. Соціально-економічні реформи в Україні.

36. Роль особистості як суб'єкту історії. Персоналізм і філософська антропологія.

37. Основні проблеми філософської, наукової та релігійної антропології.

38. Дух, душа і тіло. Ставлення до людського тіла в різних релігійних системах.

39. Загальноцивілізаційні та специфічні фактори антисциєнтистських тенденцій у сучасній культурі.

40. Теологічні інтерпретації досягнень сучасного природознавства.

41. Проблеми узгодження історичних наук з релігійними вченнями.

42. Філософія, психологія та медицина.

43. Людська суб'єктивність і образ "Я".

44. Сучасні психологічні теорії (З. Фройд, К. Юнг, В. Франкл, Е. Фром та ін.) та їх значення для медицини.

45. Хвороба та здоров'я як соціокультурні феномени: метафізичний, антропологічний, міфологічний, психологічний аспекти.

46. Аналітична психологія К.Г. Юнга. Вчення про колективне підсвідоме та архетипи колективного підсвідомого (філософський аспект).

47. Неофройдизм, його основні постаті.

48. Е. Фром, вчення про конфлікт між внутрішньою залежністю та прагненням до свободи.

49. Соціально-психологічні особливості професійної медичної діяльності. Професійна деформація медичних працівників.

50. Феномен професійного вигорання. Чинники професійного вигорання медичних працівників та способи його попередження.

51. Філософія науки: виникнення та предмет. Специфіка та рівні наукового пізнання.

52. Сутність науки та наукової діяльності.

53. Проблема наукової картини світу. Сучасна наукова картина світу.

54. Становлення науки в Новий час. Класичний, неklasичний та постнеklasичний етапи розвитку наукової раціональності.

55. Постнеklasична раціональність. Пріоритетність духовно-моральних критеріїв у постнеklasичній науці.

56. Основні форми наукового пізнання: науковий факт, проблема, гіпотеза, концепція, теорія, парадигма.

57. Концепція істини в світлі антропологічних розвідок. Проблема істини в постмодерній філософії.

58. Проблема пізнання. Діалектика суб'єкта та об'єкта в процесі пізнання.

59. Співвідношення абстрактного та конкретного в пізнанні. Чуттєве та раціональне, емпіричне та теоретичне в пізнанні.

60. Сучасні соціологічні концепції науки (Т. Кун, К. Поппер, П. Фейєрабенд, І. Лакатос, Е. Агацці).

61. Наука і паранаука. Паранаукові (паранормальні) феномени, їхня класифікація.
62. Європейська медицина як наука: історія виникнення, особливості. Зародження клініки як соціальної інституції (М. Фуко).
63. Особливості науково-технічної діяльності як соціальної практики. Проблеми гуманізації науки та соціальної відповідальності вчених.
64. Авангардні біотехнології. Аксіологічні аспекти авангардних біотехнологій: ризики, відповідальність і регуляція.
65. Авангардний потенціал біотехнологій і концептуальна модель інноваційно-індустріальної цивілізації.
66. Проблеми цінностей, мотивації і світоглядних намірів в науково-технічній діяльності.
67. Етос науки (Р. Мертон, Дж. Зеймен). Цінності вченого, етичні принципи та правила наукової діяльності.
68. Розвиток етики у медичній науковій спільноті.
69. Основні моральні теорії (етика чеснот Аристотеля, деонтологія І. Канта, утилітаризм І. Бентама та Дж. Міля, ліберальний індивідуалізм Т. Гоббса, Дж. Локка).
70. Етика, співвідношення етики і моралі. Практична, прикладна та професійна етики. Механізми формування професійних етик.
71. Предмет та основні напрямки біоетики. Історія виникнення. Взаємовідношення медичної етики, деонтології та біоетики.
72. Філософські передумови виникнення біоетики: внесок філософії життя в розвиток біоетики: біологізм (Ф. Ніцше), інтуїтивізм (А. Бергсон).
73. Феноменологія та екзистенціалізм та їх вплив на біоетичний світогляд. Вчення М. Шелера про порядок серця.
74. Біоетичні принципи при проведенні клінічних досліджень. Етико-правові аспекти роботи з експериментальними тваринами. Захист експериментальних тварин від жорстокого поводження.
75. Здоров'я людини і сучасна цивілізація. Людина як філософська та медична проблема. Філософські проблеми діагностики та терапії.
76. Цінності Просвітництва та біоетика. Американська та європейська моделі біоетики.
77. Наукові та соціокультурні передумови виникнення біоетики. Криза етики Гіппократа.
78. Основні ідеї глобальної біоетики В.Р. Поттера. Нооетика як сучасний етап розвитку біоетики.
79. Смерть як філософське, соціокультурне та медичне явище. Проблема евтаназії: етико-правові аспекти. Хоспіс та евтелія як альтернативи евтаназії.
80. Етико-правові питання репродукції людини.
81. Етичний кодекс вченого України та його особливості.
82. Ризики сучасних біомедичних технологій та біобезпека.
83. Екологічна біоетика. Спільносвіт людини, інших живих істот, природи за К.М. Маєром-Абіхом.
84. Біоцентризм як світоглядна настанова. Вчення А. Швайцера про благоговіння перед життям. Самоцінність представників життя.
85. Проблема гуманізації сучасної медицини. Моделі здоров'я (традиційна наукова, валеологічна, психосоматична, екологічна, біоетична та ін.).
86. Біомедичні дослідження. Медико-етичні та правові проблеми клінічних випробувань лікарських препаратів і медичної апаратури.
87. Біоетична експертиза та моніторинг біомедичних досліджень. Принципи належної клінічної практики.
88. Комітети/комісії з етики/біоетики: соціальна роль комітетів з етики, що проводять біоетичну експертизу наукових досліджень.

89. Інформована згода на участь у клінічних дослідженнях як реалізація принципу поваги до автономії та гідності пацієнта-учасника досліджень.
90. Українська етнічна і політична цивілізація. Екологічні та демографічні проблеми в Україні.
91. Екзистенціалізм як відмінна риса української філософії. Культурологічні, екологічні, валеологічні, біоетичні концепції в сучасній українській філософії (С. Кримський, А. Єрмоленко, Т. Гардашук, М. Киселєв, В. Кулініченко та ін.).
92. Громадянське суспільство і держава. Проблема становлення громадянського суспільства в Україні.
93. Місце та роль медицини в сучасному науковому знанні. Трансформація сучасної медичної теорії та практики. Соціокультурні проблеми медицини та система охорони здоров'я.
94. Системний підхід і структура антропологічної цілісності. Людина як єдність природного, культурно-історичного і вічного.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Білоконь С. В. Основи біоетики та біобезпеки: навчальний посібник / С. В. Білоконь – Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017. – 155 с.
2. Богачев А. Досвід та сенс.- К.: Дух і літера, 2011.- 336 с.
3. Загальна декларація про біоетику та права людини (ЮНЕСКО, 2005 р.).
4. Загальні принципи організації діяльності комісій з питань етики при лікувально-профілактичних закладах, в яких проводяться клінічні випробування лікарських засобів. Посібник [автори укладачі: Л. Ковтун, Л. Янкова, С. Распутняк, О. Сілантьєва, Я. Мальцева, Л. Попова, М. Калашнікова, Т. Федорчук]. – Київ: ДЕЦ МОЗ, 2017.- 48 с.
5. Етична експертиза біомедичних досліджень. Методичні рекомендації. –К: Сфера, 2008.- 48 с.
6. Етос і мораль у сучасному світі / [Аболіна Т. Г., Ермоленко А. М., Кисельова О. О. та ін.] ; під ред. В. А. Малахова. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2014. – 200 с.
7. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція/ Пер. з франц. – К.: Основи. – 2004. – 230 с.
8. Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій//Бюлетень ВАК України.- 2011.- № 9-10.
9. Гидденс Э. Ускользающий мир: как глобализация меняет нашу жизнь / Пер. с англ. М.: Издательство «Весь мир», 2004.
10. Глазко В. И. «Опасное знание» в «обществе риска» (век генетики и биотехнологий): Монография / В. И. Глазко , В. Ф. Чешко. – Харьков: ИД «ИНЖЕК», 2007. – 544 с.
11. Глобализация и социальные институты: социологический подход, Ин-т социологии РАН. М.: Наука, 2010.
12. Горський В.С. Історія української філософії. – К., 2000.
13. Губин В., Некрасова Е. Философская антропология.- М.: Пер СЭ; СПб: университетская книга, 2010.- 240 с.
14. Гусєв В.І. Західна філософія Нового часу XVII –XVIII ст.– К.: «Либідь», 1998.
15. Деріда Ж. Письмо та відмінність/ Пер. з франц.– К.: Основи, 2004. – 602 с.
16. Запорожан В. М., Аряєв М.Л. Біоетика та біобезпека. - К.: Здоров'я, 2013.- 456 с.
17. Індекс здоров'я. Україна.- К.: 2019.-172 с.
18. Кассирер Э. Опыт о человеке; введение в философию человеческой культуры//Проблема человека в западной философии.-М, 1988.
19. Корягін М. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник / М. В. Корягін, М. Ю. Чік. – К.: Алерта, 2014. – 622 с.
20. Лазуренко О.О. Психологія емоцій: підручник.- К.: Книга плюс, 2018.- 265 с.
21. Майданов А.С. - Методология научного творчества.- М.: Прогрес, 2019.- 250 с.

22. Мукерджі С. Закони медицини. Польові нотатки з невизначеної науки.- Х.: Віват, 2017.- 96 с.
23. Кримський С. Б. Заклики духовності XXI століття: (3 циклу щорічних пам'ятних лекцій імені А. Оленської-Петришин, 2002 р.)- К.: Академія, 2003.-32 с.
24. Кримський С., Парахонський Б., Мейзерський В. Епистемологія культури.- К, 1993.
25. Кримський С. Ранкові роздуми.-К.: Майстерня Білецьких, 2009.- 114 с.
26. Кун Т. Структура наукових революцій. — К.: Port-Royal, 2001. — 228 с.
27. Лакатос І. Методологія наукових дослідницьких програм // Вопросы философии. 1995. - № 4. - С. 147.
28. Лакатос І. Фальсифікація і методологія науково-дослідницьких програм. — М.: «Медиум», 1995.
29. Людина в есенційних та екзистенційних вимірах.-К.: Наукова думка, 2004.
30. Науковий світогляд на зламі століть. — К.: Вид. Парапан, 2006. — 288 с.
31. Поппер К. Логіка і рост наукового знання. — М.: Прогресс, 1983.
32. Постнекласика: філософія, наука, культура/под. ред.. Л.П. Киященко, В.С. Степина.- М., 2009.
33. Пустовіт С.В. Методологічні проблеми етичного регулювання клінічних досліджень//Інтегративна антропологія.- 2014.- № 1(23).- С. 25-30.
34. Пустовіт С.В. Глобальна біоетика: становлення теорії і практики (філософський аналіз). — К.: Арктур-А, 2009. — 324 с.
35. Ренч Т. Конституція моральності. Трансцендентальна антропологія та практична філософія.- К.: Дух і літера, 2010.
36. Роуз Д. Дивовижні технології. Дизайн та інтернет речей.- Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018.
37. Руководство для членов Комитетов по этической экспертизе исследований. Руководящий комитет по биоэтике // Департамент документации и публикации, Совет Европы, Октябрь 2012. — 63 с.
38. Самардак М.М. Філософія науки. Напрями, теми, концепції. Навчальний посібник.- К.: Парапан, 2011.- 204 с.
39. Свендсен Л. Фр.Г. Філософія самотності.- К.: Ніка-Центр, 2017.
40. Світоглядні імплікації науки. — К.: Парапан, 2004. — 408 с.
41. Специфіка та визначальні виміри сучасного філософсько-антропологічного знання.- К.: Стило, 2015.- 380 с.
42. Стьопін В.С. Філософія науки. Загальні проблеми: підручник для аспірантів і здобувачів наукового ступеня кандидата наук / В.С. Стьопін. - М.: Гардаріки, 2006. - 384с.
43. Суковатая В. «Філософія после Аушвица» и «Этика после холокоста»: рефлексии нацистского геноцида в западном и постсоветском сознании. — К, 2011.- 133 с.
44. Сурмін Ю. Майстерня вченого. Підручник для науковця. — К, 2006.- 302 с.
45. Сьогодення і біоетика/Ред. Ю.І. Кундієва та ін. — К.:ВД „Авіценна”, 2011. - 400 с.
46. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. М., 1986.- с.125-467.
47. Філософія та методологія науки. Підручник/Під ред.. І.С. Добронравової, Л.І. Сидоренко.- К., 2008.- 228 .с.
48. Флек Л. Як постає та розвивається науковий факт. Вступ про вчення про мисленнєвий стиль і мисленнєвий колектив.- Чернівці: Книги-XXI, 2019.- 206 с.
49. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме//Проблема человека в западной философии.- М, 1988.- С. 314-357.
50. Хоружий С.С. Фонарь Диогена. — М.: Прогресс-Традиция, 2010.- 960 с.
51. Шелер М. Избранные произведения. — М., 1994.
52. Шелер М. Положение человека в космосе//Проблемы человека в западной философии. - М., 1988.- С.31–95.
53. Окинавская хартия глобального информационного общества.
<http://www.iis.ru/library/okinawa/charter.ru.html>.

54. Антологія біоетики/За ред. Ю. І. Кундієва. — Львів: БаК, 2003.— 592 с.
55. Бакштановский В.И., Согомонов Ю.В. / В.И. Бакштановский, Ю.В. Согомонов // Прикладная этика: опыт университетского словаря. – Тюмень: НИИ ПЭ ТюмГНГУ; Центр прикладной этики, 2001 – 268 с.
56. Макинтайр А. После добродетели: исследование теории морали / А. Макинтайр [пер. с англ. В.В. Целищев]. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2000. – 384 с.
57. Москаленко В.Ф., Попов М.В. Біоетика: філософсько-методологічні та соціально-медичні проблеми / Москаленко В.Ф., Попов М.В. — Вінниця: Нова книга, 2005.—218 с.
58. Этнос науки/Под ред. Л.П. Киященко, И.З. Мирской.- М.: Academia, 2008. – 544 с.
59. Ясперс К. Духовная ситуация времени/К. Ясперс.-М.: Студия Ардис, 2008.- 372 с.
60. Ясперс К. Смысл и назначение истории.-М, 1991.- С. 28-99, 240-274.
61. Handbook of Global Bioethics/Ed. by ten Have, Henk, Gordijn, Bert. - Springer Press. – 2014.- 1685 p. <http://link.springer.com/referencework/10.1007%2F978-94-007-2512-6>.